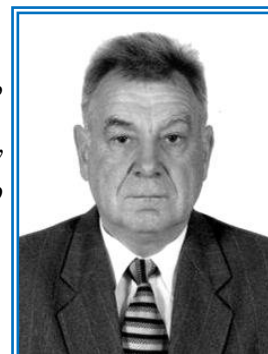

УДК 631.11

Щурик Михайло Васильович,
доктор економічних наук,
професор Івано-Франківського університету
права імені Короля Данила Галицького

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСАД ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

У статті оцінюється важливість і значущість фінансового стимулювання розвитку вітчизняного аграрного сектору, зокрема процесу відтворення земельних ресурсів. Зазначено, що в Україні після проведення земельної й аграрної реформ фінансове стимулювання використання земель не одержали належного розвитку. Обґрунтовується потреба фінансово стимулювати не обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, зростання продажу, а земельні ресурси, які є первинними по відношенню до них. Особлива увага звертається на потребу посилення участі в процесах організації фінансового стимулювання земель АПК держави й місцевих органів самоврядування. Запропоновано передати функції організації й фінансового стимулювання органам місцевого самоврядування, що стане одним із перших кроків на шляху децентралізації влади та економіки. Обґрунтовується потреба проведення екологічного аудиту земельних ресурсів у розрізі угідь, власників і користувачів.

Ключові слова: екологія, фінансування, критерії, земля, домогосподарства, агропідприємства, розвиток.

Постановка проблеми. Діючі нині засади фінансового стимулювання використання земельних ресурсів не враховують у достатній мірі потребу збереження й поліпшення екології. Стимулювання спрямовується в основному на нарощування обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Збереження й поліпшення екології природо-ресурсного потенціалу, включаючи земельні угіддя АПК є одним із найбільш важливих і складних завдань, які слід віднести до титульних. Значущість екології в умовах сьогодення пояснюється тим, що вона, по-суті слугує субстанцією від якої залежить життя людства на землі. Саме цим певною мірою пояснюється посилена увага науковців до розв'язання проблем збереження й поліпшення земельних ресурсів аграрного сектора, котрі нині тісно пов'язані з інтенсифікацією антропогенного й техногенного навантаження на природу. Йдеться про потребу імплементувати нові засади до використання й охорони земель АПК, які забезпечать не лише зростання їх продуктивності, а й забезпечити раціональну організацію землекористування. Раціональним слід вважати таке землекористування, яке ґрунтується на принципах, що дають змогу передбачити кінцеві результати у процесі виробничої діяльності на селі, не допускаючи зниження можливостей самовідновлення потенціалу ґрунтового покриву,

забезпечуючи максимально ефективно використання землересурсного потенціалу поєднанням економічної вигоди з вимогами екологічної безпеки [10, с. 28]. Слід змінити формат нинішнього використання земельних ресурсів із урахуванням потреб і вимог екологічного чинника, оскільки він недостатньо враховується в процесах їх відтворення. Перевага, домінанта при їх використанні надається збільшенню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції з одиниці земельної площі. В той же час в основі побудови засад сталого розвитку покладається одночасне розв'язання екологічних, соціальних і економічних складових суспільного відтворювального процесу. Досягнення оптимальності сталого розвитку означає, що всі складові соціо-еколого-економічної системи функціонують гармонійно, збалансовано, стабільно, мають конкурентні переваги, у них впроваджуються інноваційні технології, забезпечується безпека, для них характерна рівновага між соціальною, економічною та екологічними сферами без домінування чи шкоди однієї сфери іншій [2, с. 36]. Саме на таких критеріях слід забезпечити організацію відтворення земельних ресурсів аграрного сектора в Україні сьогодні й на перспективу. В країнах світової спільноти розроблено й рекомендовано до впровадження засади використання земельних ресурсів, які поєднують успішне, одночасне розв'язання трьох завдань: збереження екології, забезпечення соціального захисту селян з одночасним підвищенням продуктивності сільськогосподарських земель. Таким чином подальший розвиток використання земельного фонду вітчизняного АПК слід спрямувати на збереження його природо-ресурсного потенціалу, зменшення техногенного й антропогенного навантаження, збереження екології. Економічне зростання, що супроводжується виснаженням природних ресурсів, забрудненням довкілля, погіршенням складової якості життя загострює проблему збереження цивілізації, виживання людства. Процеси економічного зростання не узгоджені з можливостями природного середовища, руйнують його, призводять до економічної деградації [4, с. 85]. Означене твердо переконує в потребі гармонізувати ці три найважливіші складові в процесах використання, збереження, покращення та охорони земельних ресурсів аграрного сектора, як це має місце в багатьох високорозвинених країнах ЄС, якими встановлена між собою домовленість, розроблена спільна програма, заходи стимулювання, санкції, що стосуються подальшого використання земельних фондів АПК. Тут гармонізація проявляється в тому, що заходи ринкової економіки повинні реалізовуватись «у пакеті», тобто паралельно з економічними завданнями необхідно вирішувати також соціально-екологічні (як суто галузевого характеру, так і сільського розвитку), забезпечуючи тим самим синергетичний ефект [11, с. 38]. Слід зазначити, що існують і інші напрямки та сторони досліджень науковцями проблем, які переконують про потребу організувати відтворення земельних ресурсів вітчизняного аграрного сектора забезпечуючи при цьому обов'язкове збереження екології, зменшення забрудненості й засміченості площ, дотримуючись вимог законів онтології. При цьому вченими пропонуються різноманітні економічні та примусові заходи, котрі слід використати для досягнення поставленої мети. Однак досліджень як можна фінансово стимулювати збереження та поліпшення екології земель в умовах України, регіонах у достатній кількості немає. Донині відсутнім залишається критерій й напрями фінансового стимулювання збереження чистоти, зменшення забрудненості й засміченості земельних площ АПК.

Постановка завдання. Мета статті полягає у пропонуванні якісно нових засад фінансового стимулювання земельних ресурсів аграрного сектора, які би в достатній мірі враховували й зобов'язували власників і користувачів земель поліпшувати й зберігати екологію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання техногенного й антропогенного навантаження на земельні ресурси аграрного сектора призводить до перманентного погіршення їх екології. Дослідження засвідчують про присутність у цьому процесі двох контрагентів: зовнішніх і внутрішніх забруднювачів і засмічувачів земельного фонду. Зовнішні представлені, передусім підприємствами і шкідливими виробництвами, діяльність яких спричиняє погіршення екології земель сільськогосподарського призначення. Щодо внутрішніх, то забруднення і засмічення земель здійснюється сільськогосподарськими підприємствами, індивідуальним аграрним сектором. Погіршення екології земельних ресурсів обома групами генерується потребами розвитку.

Інакше кажучи погіршення екології земельних ресурсів в основному спричинене прагненням подальшого нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської та несільськогосподарської продукції, що не відповідає вимогам сьогодення. Йдеться про потребу встановлення біологічної, фізичної межі обсягів виробництва, якої нині абсолютна більшість суб'єктів діяльності в реальному секторі не дотримується, ігнорує нею. В епоху глобалізації у сьогоднішньому геополітичному просторі, навіть незважаючи на різноманітні домовленості щодо обмеження виробництва як основи збереження природних ресурсів (суб'єктивний фактор), країни, особливо у високорозвинених, світових геополітичних регіонах, продовжують нарощувати виробництво, ігноруючи застереження екологів [5, с. 9]. Більше того, нарощування обсягів виробництва в реальному секторі нашої країни, включаючи аграрний продовжує фінансово стимулюватись державою та підприємствами. Нинішня аграрна і фінансова політика спрямована саме на досягнення максимальних обсягів виробництва продукції, включаючи сільськогосподарську. При цьому стараються максимально задіяти екстенсивні та інтенсивні чинники з метою досягнення базисної результативності про що переконливо засвідчує надмірна розораність сільськогосподарських земель. У Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 р. офіційно визнано, що в Україні мають місце найвищі в Європі рівні розораності земель, споживання водних ресурсів, вирубування лісів, що антропогенне й техногенне навантаження на довкілля в кілька разів перевищує відповідні показники в розвинутих країнах світу і продовжує зростання [1, с. 27].

Проголошення ринкових засад використання та охорони земель АПК не вплинуло позитивно на вирішення завдань поліпшення стану їх екології. Більше того, заходи збереження і поліпшення ґрунтів не мають системності, обов'язковості, прозорості, належної організації контролю за станом екології земель. Складність, передусім полягає в тому, що абсолютна більшість нинішніх виконавців і користувачів сільськогосподарських земель не володіє достовірною інформацією щодо екологічного стану земельних угідь. Зазначене переконує про потребу проведення загальнодержавного агроекологічного аудиту земельного фонду аграрного сектора без якого екологоохоронні заходи продовжуватимуть носити характер формальних, необов'язкових. Це аксіома, котра потребує усвідомленості всіма власниками і користувачами (агрохолдинги, малі і середні сільськогосподарські підприємства, господарства населення, інші суб'єкти господарювання аграрного сектора). Слід змінити діючий механізм і пріоритети використання аграрного земельного фонду, зробивши титульною потребою збереження та поліпшення екології, котра слугує якісним показником процесу відтворення земель АПК, який вже тривалий час успішно функціонує в багатьох країнах ЄС. Саме такі засади

розвитку аграрного сектора містяться в Концепції сталого розвитку, зокрема в окремому її розділі «Сприяння сталого розвитку сільського господарства та сільських територій».

Аналіз засвідчує, що перехід до засад використання земельних ресурсів, які передбачають обов'язковість дотримання вимог екології в Україні не буде простим і швидким у розв'язанні завданням. Забезпечення чистоти ґрунтів, підвищення рівня родючості, забезпечення інших якісних характеристик земель є надзвичайно трудомістким і затратним процесом, який потребує допомоги держави. Мова йде про розробку загальнонаціональних основ стимулювання (за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів) заходів збереження і дотримання вимог екології, онтологічних законів у процесі відтворення земель сільськогосподарського призначення. Потрібно забезпечити цільове, адресне фінансове стимулювання власників і користувачів земельних угідь, які добровільно й систематично організовують земельне господарство, зберігаючи та поліпшуючи при цьому екологію.

Досвід багатьох європейських країн засвідчує, що саме держава, як гарант забезпечення конституційних прав селян приймає безпосередню участь у збереженні екології, використовуючи при цьому фінансове стимулювання (фінансові санкції). Зокрема в спільній аграрній політиці (САП) ЄС визначено близько 200 агроекологічних схем (agrienvironmental schemes), якими передбачено грошові компенсації втрати доходів фермерів у зв'язку з запровадженням ними екологічно безпечних заходів при виробництві рослинницької й тваринницької продукції, збереженні чистоти земель. Окремо підтримує держава і місцеві органи самоврядування малі форми господарювання як такі, що є найбільш соціально орієнтовані та ведуть господарство без порушення екологічних норм і стандартів. Для цих потреб виділяється до 10% річного бюджету прямих платежів у країні. Передбачено також з 2015 р. до 30% національного обсягу прямих платежів за диверсифікацію культур, утримання постійних пасовищ, формування екологічного середовища де проживає сільське населення.

Досвід розвитку аграрного сектора країн ЄС засвідчує, що дієвим фінансово-стимулюючим заходом організації екологічно безпечного виробництва є органічна продукція. У Франції така продукція вирощується на 2% площі сільськогосподарських угідь. В Данії майже 10% молочних ферм виробляють екологічно чисту продукцію. До речі ціна на органічну продукцію практично вдвічі вища в порівнянні зі звичайною. Саме тому слід погодитись із думкою окремих науковців, які пропонують нарощувати експортний потенціал аграрного сектора завдяки нарощуванню обсягів виробництва продукції без застосування інгредієнтів хімічної сфери. Більше того, такі можливості значно зросли зважаючи на зростаючий попит на неї не лише за межами України, а й появи внутрішнього споживача. Найбільш перспективним напрямком розвитку сільського господарства і харчової промисловості України, нарощування її експортних можливостей є виробництво високоякісної, екологічно чистої продукції шляхом реалізації ідеї біологізації сільського господарства [8, с. 59]. Нині ж, згідно з даними Федерації органічного руху України частка органічних земель в країні не перевищує 1% (0,7% у 2012 р.) [9]. Розширення площ під органічне землеробство в Україні потребує проведення агроекологічного та агрономічного аудиту на предмет чистоти ґрунтів, вмісту природних поживних речовин, відповідності встановленим вимогам і придатності до вирощування чистої сільськогосподарської продукції. Дослідження засвідчують, що значна частина сільськогосподарських угідь в Україні значно засмічена й забруднена отруто і ядохімікатами, надмірно виснажена. Крім того, сільськогосподарськими підприємствами недостатньо вноситься добрив, особливо органічних (табл. 1).

Таблиця 1
Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай культур сільськогосподарськими підприємствами [3, с. 89]

	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Посівна площа, тис.га	21579,3	17261,0	18338,3	18139,7	18690,1	18683,8
<u>Мінеральні добрива</u>						
Внесено у поживних речовинах, тис.ц	2787,1	5579,2	8867,6	10606,4	12633,1	13430,0
Частка удобреної площі	22	45	63	70	76	78
<u>Органічні добрива</u>						
Внесено, тис. т.	28410,1	13245,8	10432,8	9874,1	9845,7	9636,9
Частка удобреної площі, %	3,3	2,7	2,5	2,2	2,0	2,1

Зменшення обсягів внесення органічних добрив пояснюється занепадом розвитку тваринницької галузі, насамперед негативною динамікою чисельності поголів'я ВРХ, як найважливішого продуцента гною. Як результат було розірвано коло органічного взаємозв'язку розвитку рослинницької і тваринницької сфер. Аналіз засвідчує, що діючі деструктиви, що мають місце у тваринництві пояснюється практично відсутнім фінансовим стимулюванням зазначеної сфери. За таких умов розвитку розширити площі під вирощування органічної рослинницької продукції не представляється можливим. Означене пояснюється тим, що виробництво тваринницької вітчизняної продукції для абсолютної більшості сільськогосподарських підприємств, господарств населення є збитковим. Саме цим пояснюється щорічне зменшення поголів'я худоби. Звісно, що на часі виникла потреба реалізувати, відродити вітчизняну тваринницьку галузь, що потребує перегляду аграрної державної політики щодо фінансового стимулювання виробництва продукції тваринництва.

Однозначно не слід розцінювати позитивно динаміку внесення сільськогосподарськими підприємствами мінеральних добрив зважаючи на збільшення частки удобреної площі. По-перше, обсяги внесення добрив є набагато меншими від нормативів, які застосовуються в країнах ЄС; по-друге, окремі види мінеральних добрив не вносились на посівні площі, незважаючи на існуючу потребу; по-третє, мінеральні добрива інтенсифікують мінералізацію ґрунтів, що завдає шкоду землі. Незбалансованість мінеральних добрив та мізерна кількість внесених органічних добрив призвели до втрат гумусу. За результатами агрохімічної паспортизації земель протягом 1986-2010рр. вміст гумусу в ґрунтах зменшився на 0,5%, а баланс втрати гумусу останні 10 років був гостродефіцитним (щорічні втрати становили 0,4-0,8 т/га [7]). На наше глибоке переконання збереження родючості ґрунтів, припинення втрати гумусу, мікроелементів потребує запровадження адекватних фінансових важелів впливу, фінансового стимулювання й фінансових санкцій, посилення контролю органами місцевого самоврядування за дотриманням вимог охорони земель. Особливо це стосується великих агропідприємств (агрохолдингів), більшість із яких нині організовує використання сільськогосподарських угідь надмірно виснажуючи їх. Мова йде про експлуатацію угідь через монокультурність, посів культур, які значно погіршують якісний склад ґрунтів.

Аналіз засвідчує, що поліпшення і збереження якості ґрунтів є ключовим напрямком організації сучасного використання сільськогосподарських земель, реалізація

якого потребує створення діючої системи стимулювання, завдяки якій припиниться погіршення ґрунтів, а також адекватне збереження й поліпшення екології.

Поліпшення екології сільськогосподарських земель залежить також від проведення суб'єктами власності й користування ними робіт по вапнуванню та гіпсуванню ґрунтів, організації захисту рослин. Як засвідчують дані офіційної статистики, більшість сільськогосподарських підприємств ігнорують вимогами поліпшення екології земель через розкислення ґрунтів. Зокрема, в Карпатському макрореґіоні землі в якому надмірно кислі землі займають найбільшу питому вагу не вносяться в достатній кількості вапняного порошку в розрахунку на 1га (табл. 2).

Таблиця 2

Проведення вапнування ґрунтів площ на яких застосовувались засоби захисту рослин сільгосп підприємствами в 2012 р. [3, с. 92]

	Вапнування ґрунтів		Площа, на якій застосовувались засоби захисту рослин, тис.га	
	площа, тис.га	внесено вапняного борошна та інших вапнякових матеріалів, тис.т	усього	у т. ч. пестициди
Україна	105,3	432,4	13944,6	12393,2
Закарпатська	0,5	1,6	10,6	7,5
Івано-Франківська	1,7	5,3	103,5	102,5
Львівська	4,5	41,9	205,4	201,1
Чернівецька	—	—	93,5	83,1
Разом по макрореґіону	6,7	48,8	413,0	394,2

Дослідження засвідчують, що екологія земельних ресурсів аграрного сектора значною мірою погіршується завдяки діяльності зовнішніх контрагентів, підприємств і шкідливих виробництв. Передусім це стосується представників хімічної й металургійної промисловості, енергетики й палива, целюлозно-паперових фабрик і заводів, автомобільного транспорту тощо. Аналіз засвідчує про те, що шкода, котра завдається ними природоресурсній сфері в Україні є набагато більшою, аніж затрати на дотримання вимог збереження екології. Нині в нашій країні поширеною є ситуація, коли існує невизначеність як відносно величини збитків від забруднення, так і відносно обсягу витрат, пов'язаних з ліквідацією шкоди, завданої ним навколишньому природному середовищу. Головний постулат ефективного регулювання в природоресурсній сфері полягає в тому, що ставки плати за забруднення повинні відповідати величині екологічних збитків від забруднювача кожного окремого типу [6, с. 62]. На жаль в аграрному секторі продовжують використовувати фіскальні, рентні платежі які не є ідентичними екоресурсним. Такі підходи, як засвідчує історична ретроспектива, досвід багатьох країн ЄС не можуть забезпечити охорону екології земельних ресурсів аграрного сектора.

Висновки. Інтенсифікація антропогенного й техногенного навантаження на земельні ресурси аграрного сектора дедалі частіше призводить до збільшення їх забрудненості й засміченості. В кінцевому рахунку погіршується стан екології земельного

фонду сільськогосподарського призначення. Одним із дієвих інструментів за допомогою якого можна зупинити деградацію екології, як засвідчує досвід багатьох європейських країн може слугувати фінансове стимулювання суб'єктів володіння й користування земельних ресурсів АПК. Належна організація стимулювання та фінансових санкцій забезпечили певною мірою дієвість збереження й поліпшення екології. Аналіз засвідчує, що імплементація нових засад збереження й поліпшення екології земельного фонду у вітчизняному аграрному секторі нині унеможливлено, оскільки весь арсенал стимулюючих засад нині, як і багато десятиліть тому назад спрямовується суб'єктами господарювання в аграрному секторі на подальше нарощування обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції. Власне стимулюється не екологія, потреба вирішення соціального захисту селян, не земля, як головний природний ресурс, а результати її використання. Діючі засади фінансового стимулювання, як засвідчує досвід багатьох високорозвинених країн, передусім 20-ти найрозвинутіших країн світу в Україні потрібно переорієнтувати на імплементацію нових цінностей організації використання земельних ресурсів АПК. При цьому слід керуватись потребою одночасного й гармонічного розв'язання триєдиного завдання: забезпечити якісно новий рівень соціального захисту селян і розвитку сільських територій; зберегти й покращити екологію земельних ресурсів; підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель. Запровадження якісно нової моделі фінансового стимулювання відтворення потребує проведення агроекологічного аудиту сільськогосподарських земель за результатами якого можна отримати інформацію щодо екологічного стану того чи іншого угіддя, земельної площі. Приймаючи до уваги екологічну характеристику слід розробити заходи по приведенню земельної ділянки до відповідних екологічних стандартів.

Результативність покращення й збереження екології земель АПК майже повністю залежить від участі в цьому процесі держави, органів місцевого самоврядування, громадськості. Виправданим, на наше переконання, в даному контексті має стати розробка загальнодержавного, регіонального та місцевих концептів, які би слугували програмним довготривалим документом конкретних дій щодо поліпшення й збереження екології земельних ресурсів. Детермінантою при цьому слід зробити фінансове стимулювання й фінансові санкції, котрі би каталізували природоохоронні заходи. Архітектоніка нових засад стимулювання має обов'язково врахувати потребу запровадження нових показників – критеріїв відтворення земель аграрного сектора. Фінансово стимулювати потрібно, передусім землю, а потім результативність її використання. Першочергово слід фінансово мотивувати проведення заходів, спрямованих на поліпшення складу ґрунтів, проведення наукових досліджень щодо стану екології, рівня природної продуктивності, можливостей організації виробництва органічної продукції, досягнення збалансованості внесення органічних і мінеральних добрив, проведення робіт по розкисленню земель, нарізанню сівозмін, імплементацію новітніх технологій, зростанню рівня соціального захисту сільських мешканців, розвиток сільських територій. При цьому всьому лейтмотивом стимулювання має слугувати забезпечення чистоти полів, цільове їх використання, дотримання онтологічних законів у організації відтворювального процесу земельних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Веклич О. Сектор екологічних товарів і послуг в Україні – спеціальний державний патронаж / О. Веклич // Економіка України. – 2010. – №3. – С. 27-35.

2. Герасимчук З. В. Теоретичні основи інституційного забезпечення стимулювання сталого розвитку регіону / З. Герасимчук, В. Поліщук // Регіональна економіка. – 2011. – №4. – С. 30-47.
3. Довкілля України. Статистичний щорічник / Державна служба статистики України ; [за ред. Н.С. Власенко]. – К. : [б.в.], 2013. – 223 с.
4. Корнійчук Л. Економічне зростання і сталий розвиток / Л. Корнійчук // Економіка України. – 2008. – №4. – С.82-90.
5. Михасюк І.Р. Глобалізація і регіоналізація : місце України / І. Михасюк // Регіональна економіка. – 2011. – №4. – С. 7-13.
6. Міщенко В.С. Екоресурсні платежі в Україні / В. Міщенко // Економіка України. – 1998. – №10. – С. 59-63.
7. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України у 2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/NacDopovid.2011.pdf>.
8. Нелеп В. Оцінка експортних можливостей агропродовольчого комплексу України / В. Нелеп // Економіка України. – 2011. – №9. – С. 54-63.
9. Органік в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.
10. Паленичак О. В. Раціональне землекористування в умовах збалансованого розвитку агропромислового виробництва / О. Паленичак // Економіка АПК. – 2012. – № 3. – С. 27-33.
11. Попова О. Л. Основи гармонізації аграрного і сільського розвитку в сучасній аграрній політиці / О. Попова // Економіка України. – 2014. – №10. – С. 32-43.

Щурык М. В. Совершенствование основ финансового стимулирования экологии земельных ресурсов

Оценивается важность и значение финансового стимулирования развития отечественного аграрного сектора, прежде всего процесса воспроизводства земельных ресурсов. Подчеркивается, что в Украине после проведения земельной и аграрной реформы финансовое стимулирование использования земель не получило должного развития. Обосновывается потребность финансово стимулировать не объемы производства сельскохозяйственной продукции, увеличения продаж, а земельные ресурсы, которые являются первичными по отношению к ним. Особое внимание обращается на потребность усиления участия в процессах организации финансового стимулирования земель АПК государства и местных органов самоуправления. Предложено передать функции организации финансового стимулирования органам местного самоуправления, что станет одним из первых шагов на пути децентрализации власти и экономики. Обосновывается потребность проведения экологического аудита земельных ресурсов в разрезе угодий, собственников и пользователей.

Ключевые слова: *экология, финансирование, критерии, земля, домохозяйства, агропредприятия, развитие.*

Shchuryk M. V. Improving fundamentals of financial incentives ecology land

We estimate the importance and significance of financial incentives for the domestic agricultural sector, especially the process of reproduction of land resources. It is emphasized that in Ukraine after the land and agrarian reform financial incentives for land use are not well developed. Substantiates the need not to encourage the financial volume of agricultural

production, increase sales, and land, which are primary in relation to them. Particular attention is drawn to the need to strengthen participation in the organization of financial incentives agribusiness land state and local governments. It is proposed to transfer the functions of organization of financial incentives to local governments that will be one of the first steps in the decentralization of power and the economy. Substantiates the need for an environmental audit of land resources in the context of land, owners and users.

Key words: *environment, funding criteria, land, household agribusinesses and development.*

